

Преимущества	Недостатки
3. Позволяет получить больше информации для управления затратами, принятия обоснованных управленческих решений стратегического планирования.	3. Требуется значительных изменений в системе бухгалтерского учета и совершенствования систем информационной поддержки, что влечет за собой рост затрат на управление.
4. Применение ABC-метода позволяет избежать искажений себестоимости продукции (работ, услуг).	
5. Обеспечение взаимосвязи получаемой информации с процессом формирования затрат.	

Выводы. В заключение можно сказать о том, что каждый из упомянутых методов учета затрат имеет свои достоинства и недостатки и не может рассматриваться изолированно от сопутствующих обстоятельств (отрасли, размера предприятия, изменений объемов производства и продаж, уровня квалификации кадров, стабильности положения на рынке и конкуренции и др.). В современных условиях усложнения производства, диверсификации, изменения структуры себестоимости предпочтение стоит отдавать такому методу учета затрат, который принесет наиболее объективные и реалистичные результаты.

Литература:

1. Безруких П.С. Учет и калькулирование себестоимости продукции / П.С. Безруких. – М.: Финансы и статистика, 1984. – 320 с.
2. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малога Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця; 2-е вид., перероб. і доп. - Житомир: ПП "Рута", 2002. - 480 с.
3. Воронова Е.Ю. Управленческий учет на предприятии: учеб. пособие. / Е.Ю. Воронова, Г.В. Улина – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 248 с.
4. Давидович І.Є. Контролінг: Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2008. – 552 с.
5. Пересунько З.М. Методи калькулювання виробничих затрат: зарубіжний та вітчизняний досвід. [Електронний ресурс]. Режим доступа: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/74551.doc.htm.
6. Скрипник М.І. ABC-калькулювання / М.І. Скрипник // Вісник ЖДТУ. – 2009. – №3(49). – С. 176-179.

Рецензент: д.э.н., профессор Джалал А.К.

УДК 338.43:633.85

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Нагернюк Д. В., викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті проведено дослідження основних тенденцій виробництва олійних культур в Україні та світі. Визначені основні напрями підвищення конкурентоспроможності виробництва олійних культур.

The research of main trends in production of oil producing crops in Ukraine and in the world is done in the article. Main directions in raising the competitiveness of production of oil producing crops are defined.

Постановка проблеми. Успішне функціонування аграрного сектору в цілому та окремих його галузей значною мірою залежить від рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, зокрема олійних культур. Традиційно олійні культури в Україні вважаються однією із важливих експортних груп сільськогосподарської продукції та є стратегічно важливими продуктами, що забезпечують економічну та продовольчу безпеку країни. Вони є джерелом одержання цінної продукції продовольчого і технічного призначення. Частка прибутку від реалізації олійних культур в прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції постійно збільшується і становить 38,2% в 2011 році, а в прибутку від реалізації продукції рослинництва 43,9%. Саме тому конкурентоспроможність олійних культур суттєво впливає на конкурентоспроможність всього аграрного сектору країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам виробництва та розвитку ринку олійних культур, питанням економічної ефективності та конкурентоспроможності олійних культур присвятили праці відомі вітчизняні вчені: Вишнівський П.С., Гайдуцький П.І., Губський Б.В., Коденська М.Ю., Митченко О.О., Побережна А.А., Саблук П.Т., Уланчук В.С., Червен І.І. та інші науковці. Разом з тим окремі аспекти цих проблем залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження. Актуальними завданнями нині є оптимізація посівів олійних культур з урахуванням екологічних чинників і вимог екологічної безпеки господарювання в аграрній сфері.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження основних тенденцій виробництва олійних культур та визначення пріоритетних напрямків розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростаючий попит на продукцію оліє-жирового комплексу на зовнішньому і внутрішньому ринках в останні два десятиріччя обумовив розширення посівних площ олійних культур в Україні з 1864 тис. га в 1990 році до 6043 тис. га в 2011 році з одночасним збільшенням виробництва насіння олійних культур в зазначений період з 2979 тис. тонн до 12454 тис. тонн, або більше як в чотири рази [1]. Таке стрімке зростання виробництва насіння олійних культур спричинено стабільно високим попитом, що в більшості своїй формується світовим ринком, та високим рівнем цін, який забезпечує високорентабельне виробництво, що стимулює сільськогосподарських виробників виділяти під ці культури значну частину своїх посівних площ.

Основними олійними культурами, що вирощуються в Україні, є соняшник, соя та ріпак. В процесі аналізу структури посівних площ олійних культур за останні два десятиріччя виявлено, що прослідковується тенденція до зменшення в структурі посівних площ олійних культур соняшнику (рис. 1).

Так, питома вага соняшнику зменшилася до 69 % в 2011 році проти 88,4 % в 1990 році. Така тенденція пояснюється збільшенням в структурі посівних площ олійних культур сої та ріпаку, що спричинене підвищенням попитом до даних культур, як на внутрішньому, так і світовому ринках.

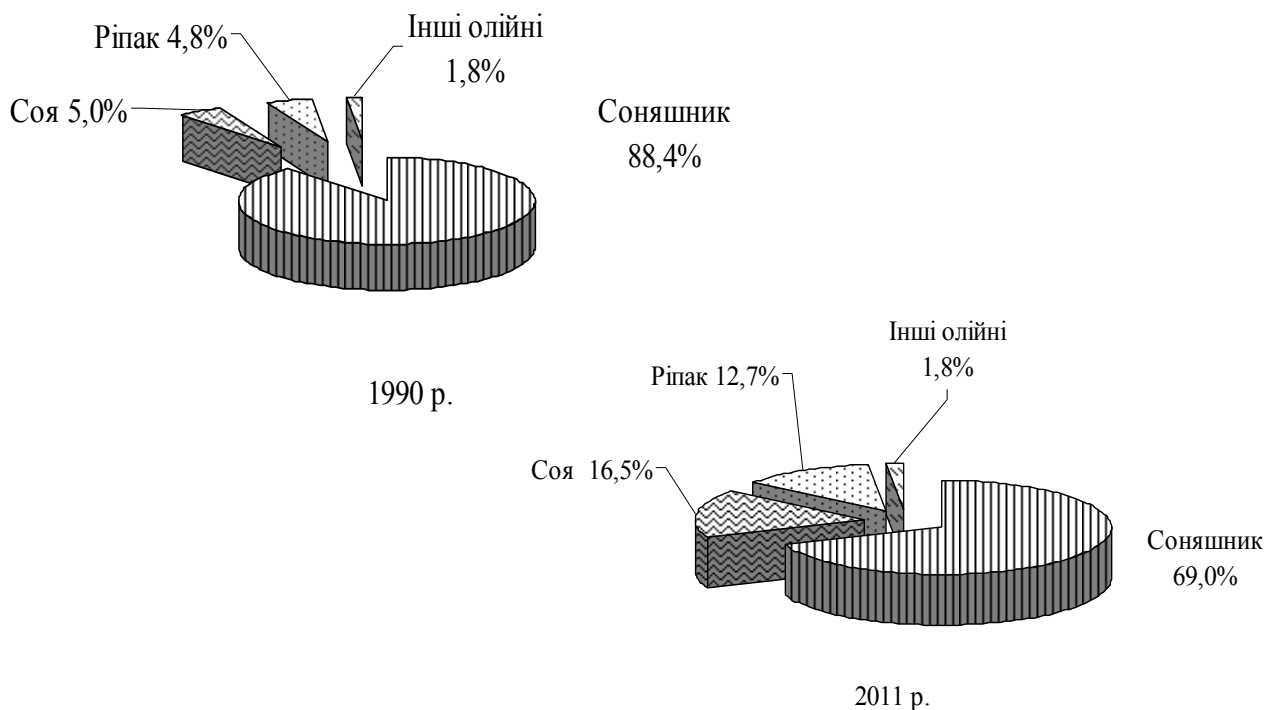

Рис. 1. Структура посівних площ олійних культур в Україні

Виробництво олійних культур в Україні нині розвивається екстенсивним шляхом, в основному за рахунок розширення посівних площ (табл. 1). Так у 2011 році посівна площа соняшнику порівняно з 1990 р. збільшилася на 3103 тис. га, або на 189,7%, валовий збір зріс на 6100 тис. т, або на 237,3% і досяг рекордного рівня 8 млн. 671 тис. т.

Таблиця 1

Динаміка виробництва продукції олійних культур в Україні

Культура	Рік									
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Посівна площа, тис.га										
Соняшник	1636	2020	2943	3743	3964	3604	4306	4232	4572	4739
Соє	92,6	24,7	64,8	438,5	751,5	670,7	558,5	644,4	1076	1134,2
Ріпак	89,7	49,1	214,3	207,4	414,2	890,7	1411,8	1059,5	907,4	870
Виробництво, тис. т										
Соняшник	2571	2860	3457	4706	5324	4174	6526	6364	6772	8671
Соє	99	22	64	613	890	723	813	1044	1680	2265
Ріпак	130	40	132	285	606	1048	2873	1874	1470	1437
Урожайність, ц /га										
Соняшник	15,8	14,2	12,2	12,8	13,6	12,2	15,3	15,2	15	18,4
Соє	11,3	9,7	10,6	14,5	12,4	12,4	15,1	16,8	16,2	20,4
Ріпак	14,5	8,5	8,4	14,6	15,7	13,1	20,8	18,5	17	17,3

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України

Соє за останні десятиріччя займає дедалі більші площі в сільськогосподарському виробництві. Якщо в 1995 році нею засіяли 24,7 тис. га, у 2000 році – 64,8 тис. га, то в 2010 році її вирощували вже на 1076 тис. га, а в 2011 ро-

ці посівна площа сої склала 1134,2 тис. га, що в 12 разів більше ніж рівень посівної площі 1990 року. Поступово збільшується і врожайність культури. Якщо в 1995 році урожайність становила 9,7 ц/га, то після 1997 року вона щорічно перевищувала 10 ц/га, а в 2011 році урожайність сої є найбільшою за досліджуваний період і становить 20,4 ц/га.

Посівна площа ріпаку в 2011 році порівняно з 1990 роком збільшилася в 9,7 разів і становила 870 тис.га. Валове виробництво ріпаку в 2011 році збільшилося порівняно з 2005 роком в 5 разів, а порівняно з 1990 роком в 11 разів.

Провідною олійною культурою в Україні є соняшник. Його частка у структурі посівної площі олійних культур в 2011 році становила 69 %, а від усієї посівної площі – 17 %.

Україна в 2005 році посіла друге місце в світі серед 20 основних країн – виробників насіння соняшнику (після Росії) за площею посіву та обсягом виробництва і займала другу позицію світового рейтингу виробників насіння соняшнику до 2009 року. В 2009 – 2011 роках Україна посідає перше місце в світовому виробництві насіння соняшнику, випередивши такі країни, як Росія та Аргентина.

Частка виробництва насіння соняшнику України в світовому обсязі становить – 21,9 %. Проте, незважаючи на такі лідируючі позиції щодо виробництва насіння соняшнику, Україна суттєво поступається зарубіжним країнам за рівнем урожайності. В світовому рейтингу Україна займає лише 10 місце з рівнем урожайності 15 ц/га, поступаючись таким країнам, як Франція (23,5 ц/га), Болгарія (22,8 ц/га), Сербія (22,3 ц/га), Туреччина (20,8 ц/га), Угорщина (19,3 ц/га), США (16,4 ц/га), Румунія (16,1 ц/га), Парагвай (15,6 ц/га) та Молдова (15,1 ц/га) [2]. Серед європейських держав однією із провідних країн за технологією вирощування соняшнику є Франція, де розвинена селекція соняшнику, сприятливі кліматичні умови та високий рівень агротехніки забезпечують належну урожайність цієї культури.

Країни ЄС переробляють насіння соняшнику на 44% більше, ніж вирощують (оскільки для відновлення родючості ґрунтів після збору врожаю потрібно 7-10 років ретельного догляду). Зрозуміло, що немає сенсу виснажувати власні ґрунти, коли існує достатня пропозиція цього товару з інших країн – постачальників сировини. Встановивши контроль на українському експортному ринку олійних культур, іноземні трейдери вивозять сировину для переробки на власних підприємствах. Очевидно, що краще експортувати продукцію з високим ступенем переробки, ніж сировину, яка в більшості випадків повертається в країну тільки у формі готових товарів і з більшою часткою новоствореної вартості.

Важливою проблемою виробництва соняшнику в Україні є дотримання оптимального науково обґрунтованого насичення ним сівозміни (1,5–1,7 млн. га). Перевищення питомої ваги посівів соняшнику у структурі сівозмін призводить до виснаження ґрунту, погіршення його водного балансу, внаслідок чого знижується урожайність не тільки соняшнику, а й інших сільськогосподарських культур. Зважаючи на те, що у 2011 році посівні площі

соняшнику досягли 4,7 млн. га, що на 3 млн. га перевищило науково обґрунтовану для України норму, нинішню ситуацію подальшого нарощування виробництва соняшнику екстенсивним шляхом слід розглядати як екологічно небезпечну.

Друге місце серед олійних культур в Україні посідає соя, частка якої в структурі посівної площі олійних культур в 2011 році становила 16,5 %, а від усієї посівної площі – 4,1 %.

Завдяки високій якості зерна та вегетативній масі, соя є однією з головних білково-олійних культур у світі і широко використовується у тваринництві, харчовій промисловості та інших сферах виробництва, її виробництво постійно зростає (рис. 2). Якщо в 1961 році в світі виробляли 26,9 млн. тонн сої, то в 1990 році 108,5 млн. тонн, в 2000 році цей показник становив 161,3 млн. тонн, а в 2010 році виробництво сої в світі становило 261,6 млн. тонн, що в 9,7 разів більше ніж в 1960 році. Світова урожайність сої за досліджуваний період також має тенденцію до зростання. Якщо в 1961 році урожайність сої в світі становила лише 11,3 ц/га, то в 1995 році урожайність збільшилася на 79,6 % і становила вже 20,3 ц/га, в 2010 році урожайність сої становила 25,5 ц/га, що в 2,3 рази більше рівня 1960 року.

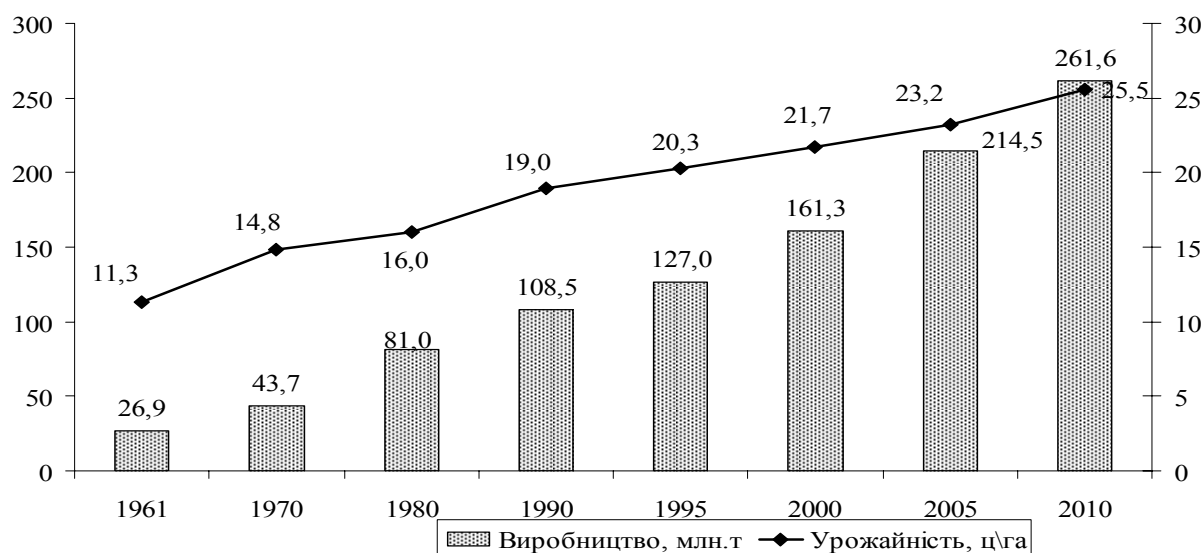

Рис. 2. Динаміка виробництва та урожайності насіння сої в світі
Джерело: розраховано на основі даних UN Food & Agriculture Organisation (FAO)

Основними країнами виробниками сої в світі є США, Бразилія, Аргентина, Китай, Індія, Парагвай та Канада. Лідером по виробництву сої є США. Обсяг виробництва сої в США в 2010 році становив 90,61 млн. тонн. при рівні урожайності 29,2 ц/га. Частка виробництва сої США в світовому обсязі коливається від 34,6% до 41,4% і є найбільшою з поміж основних країн виробників сої. Частка виробництва сої в Україні за досліджуваний період відносно до світового зростала від 0,12 % (2003 рік) до 0,64 % (2010 рік).

За обсягами виробництва олійних культур в Україні ріпак поступається соняшнику та сої. Частка ріпаку в структурі посівної площі олійних культур в 2011 році становила 12,7 %, а від усієї посівної площі – 3,1 %. Сьогодні рі-

пак як олійна культура обробляється особливо широко в тих природних зонах, де більшість олійних культур не завжди і не скрізь надійно дозріває.

Світове виробництво ріпаку перевищує 59 млн. тонн. Головні регіони світу по виробництву насіння ріпаку: Азія – 34,7 % світового виробництва, Європа – 39,1 %, Північна Америка – 22 %. Головні експортери ріпаку у світі – Європа, Канада і Австралія; імпортери – Китай, Мексика, Японія, Бангладеш, Пакистан і низка інших країн.

Провідний світовий виробник ріпаку в 2010 році є Китай, що випередив Канаду (яка лідирує у виробництві високоякісного насіння ріпаку) і Індію. В сумі ці три країни збирають 53,1 % світового урожаю. Очевидно що і в найближчому майбутньому зростання зборів ріпаку відбудеться в Китаї, Канаді, Індії, а також в США.

Україна в 2010 році займала четверте місце в Європі за обсягами виробництва ріпаку після Німеччини, Франції та Польщі та дев'яте місце в світі. Так, в 2010 році обсяги виробництва ріпаку у Німеччині становили 5,7 млн. тонн, Франції - 4,82 млн. тонн, Польщі – 2,1 млн. тонн, в той же час в Україні – 1,5 млн. тонн. Найвищий рівень урожайності ріпаку спостерігається в країнах Європейського Союзу.

По праву в ранжированому ряду урожайності ріпаку Німеччина займає перше місце, не лише серед країн Європейського Союзу, а і світу, рівень урожайності ріпаку становить 39 ц/га, друге місце займає Данія – 34,8 ц/га, третє місце Сполучене Королівство – 34,2 ц/га, четверте Франція – 32,9 ц/га. Найнижчий рівень урожайності спостерігається в Росії – 11 ц/га, Індії – 11,6 ц/га, Білорусії – 12,2 ц/га та Австралії – 12,6 ц/га.

Нині урожайність олійних культур в Україні майже у два рази нижча, ніж у європейських країнах. Головними причинами низької урожайності олійних культур є недотримання основних вимог сівозміни і технології вирощування культур, а також слабка увага щодо підбору гібриду і якості насінневого матеріалу. Запровадження нових гібридів із високим адаптивним потенціалом, використання високоякісного насіння і застосування сучасних технологій вирощування має забезпечити високий рівень ефективності виробництва за рахунок значного підвищення урожайності при оптимальному рівні посівних площ.

З метою поліпшення аграрного землекористування, підвищення його ефективності та створення умов для конкурентоспроможного аграрного виробництва необхідно вжити радикальних заходів щодо оптимізації структури посівних площ з урахуванням екологічних чинників і вимог екологічної безпеки господарювання в аграрній сфері. Зокрема, доцільно ввести відчутні штрафні санкції за перевищення допустимої частки (1,3-1,5 %) ґрунтовиснажливої культури соняшнику у структурі посівних площ окремих господарств, а також за недоотримання можливого терміну повернення цієї культури на одне й те ж поле [4]. Стратегічним напрямом використання посівних площ повинна стати їх оптимізація шляхом встановлення економічно і екологічно обґрунтованих співвідношень між різними сільськогосподарськими культурами.

Висновки. Отже, протягом двох останніх десятиріч обсяги виробництва олійних культур зростають, а їх асортимент формується відповідно до по-

питу світового аграрного ринку. В Україні основною олійною культурою залишається соняшник, олія якого використовується для задоволення харчових потреб населення та на експорт. Насіння ріпаку і сої переважно експортується як сировина через незначні обсяги переробки. В найближчі роки виробництво олійних культур в Україні буде збільшуватися з огляду на великий попит, гарантований збут та привабливі ціни.

Займаючи лідируючі позиції в світовому виробництві олійних культур, Україна має конкурентні переваги на ринку олійних. Проте на даний час конкурентоспроможність українських олійних визначається лише більшими обсягами виробництва та нижчими цінами порівняно з іншими країнами. Забезпечити конкурентоспроможність олійних культур на внутрішньому та зовнішньому ринках можливо на основі використання прогресивних вискоєфективних технологій виробництва.

Література:

1. Про засідання Бюро Президії Національної академії аграрних наук України з питання "Про наукове забезпечення виконання Галузевої програми "Олійні культури – 2015" // Офіційний сайт Національної академії аграрних наук України – Режим доступу: <http://www.uaan.gov.ua>.

2. Офіційний сайт UN Food & Agriculture Organisation (FAO) <http://faostat.fao.org>

3. Статистична інформація // Офіційний сайт Державного комітету статистики України –: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках: Наукова доповідь / За ред. В.М. Трегобчука, Б.Й. Пасхавера. – К.: Ін-т екон. та прогноз., 2007. – 260 с.

Рецензент: д.е.н., професор Школьніий О.О.

УДК 657.471.1:336.5.02

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ

Панчишина А.В., аспірант

Південний філіал Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»

Статтю присвячено виявленню зв'язку між інформаційними джерелами і завданнями дослідження процесу управління виробничими витратами. Обґрунтовано актуальність і необхідність правильного розуміння значення цього взаємозв'язку та його впливу на результати дослідження в цілому, що необхідно для розробки найбільш об'єктивних та ефективних управлінських рішень.

The article considers the connection between information sources and tasks of the research of the process of the management of production costs. The urgency and necessity of a proper understanding of the importance of this connection and its impact on the research results as a whole are proved. It is necessary to develop the most objective and effective management decisions.

Постановка проблеми. На сучасному етапі процес управління виробничими витратами не виділяється з управління підприємством в цілому. Внаслідок відсутності цілісного підходу до цього питання утворюється не досить повне уявлення про динаміку та вплив виробничих витрат на ефективність